

та маніпуляції з предметами, коли відпрацьовуються також зв'язок між різними видами рухів, дій, сприйманням предметів та їх вербальним позначенням.

Зміст знань, методів і форм навчання визначається необхідністю урахування особливостей процесу соціалізації дошкільників з помірно розумовою відсталістю у суспільство, пов'язаних зі специфічними закономірностями їхнього розвитку. Звичайно, кількість стратегій та методів навчання, які можна застосувати до них, є обмеженою, що обумовлено важкістю порушення розвитку дітей цієї категорії.

Оскільки основний акцент у роботі з дітьми з помірно розумовою відсталістю приділяється саме формуванню елементарних знань, педагогом мають застосовуватися різні види педагогічної допомоги. Успішність формування знань й умінь у дитини з помірно розумовою відсталістю забезпечується послідовним тренуванням у засвоєнні навчального матеріалу дітьми та багаторазовим повторенням операцій. При цьому у кожній наступній спробі виконати завдання слід поступово зменшувати кількість допомоги. Правильні відповіді слід підкріплювати, захоплюючи дитину продовжувати займатися невеличкою винагородою (дати бажану іграшку) чи своїм позитивним схваленням («Молодець! Ти правий!»). Особливо слід закріплювати ті відповіді, які були надані дитиною із використанням найменшої кількості допомоги. Насамкінець, слід підтримувати лише правильні, самостійні відповіді дитини.

Підсумовуючи, слід зауважити, що, враховуючи різноманітність супроводжуваних проявів порушень у розвитку дітей з помірно розумовою відсталістю (коли може бути відсутнє мовлення чи моторні навички), не існує однієї стратегії чи методу навчання, які б підходили для всіх без винятку учнів цієї категорії. До того ж діти з часом потребують змін, що зумовлює необхідність для вихователя застосовувати інші підходи, виходячи із власних сподівань. Найбільш ефективним є систематичний підхід, реалізація якого забезпечується ретельним плануванням корекційної роботи, фіксацією досягнень дитини та констатацією динаміки її потреб.

ТЕХНОЛОГІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОМІРНОЮ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Бобренко Інна

Одним із важливих аспектів реалізації Концепції розвитку дошкільної освіти дітей з розумовою відсталістю є фізичне виховання дітей з помірно розумовою відсталістю. Дошкільники з помірно розумовою відсталістю мають значні порушення як фізичного, так і психоемоційного

розвитку, що відіграє провідну роль при розробленні змісту та методики фізичного виховання дітей. При цьому береться до уваги властива їм уповільненість протікання психічних процесів, конкретність мислення, порушення пам'яті та уваги, що обумовлюють ускладнення утворення рухових навичок. Статичні та локомоторні функції у дітей з помірною розумовою відсталістю розвиваються зі значною затримкою та недостатньо диференціюються. Слід відзначити неоднорідність порушень рухової сфери, координації, точності та темпу рухів, відтворення заданих рухів та положень, наявність синкінезій. Саме тому вагомою умовою успішного включення дошкільників із помірною розумовою відсталістю в освітній простір є максимальне врахування їх особливих освітніх можливостей і потреб з опорою на різні організаційні форми їх навчання та виховання. Особистісно орієнтований підхід у системі організації навчально-виховного процесу цієї категорії дітей потребує знання особливостей організаційно-методичного забезпечення процесу адаптивного фізичного виховання, розуміння закономірностей та індивідуальних особливостей психофізичного розвитку вихованців.

Технологія фізичного виховання дітей дошкільного віку з помірною розумовою відсталістю реалізується на основі програми «Фізичне виховання». Метою фізичного виховання дошкільників з помірною розумовою відсталістю є сприяння оптимізації їхнього фізичного, психоемоційного, особистісного та соціального розвитку.

Основними завданнями є:

- зміцнення здоров'я, загартовування, підвищення опірності організму дитини несприятливим впливам довкілля;
- формування елементарних основ здорового способу життя;
- формування навичок елементарної рухової діяльності;
- розвиток рухових якостей (швидкості, спритності, сили, витривалості, гнучкості);
- створення педагогічних умов сприяння своєчасному та гармонійному психофізичному розвитку;
- корекція окремих порушень фізичного та психоемоційного розвитку, попередження їх виникнення;
- формування передумов навчальної діяльності та соціальної адаптації;
- виховання елементарних комунікативних навичок.

Реалізація завдань програми залежить від відповідності комплексу використаних засобів фізичного виховання та дотримання гігієнічних принципів при організації навчального процесу індивідуальним особливостям психофізичного розвитку вихованців.

Засобами фізичного виховання є фізичні вправи (основний засіб) та природні фактори:

- фізичні вправи: гімнастичні, спортивно-прикладні та ігри;
- природні фактори: сонячне опромінення в процесі фізичного виховання та сонячні ванни як фактор загартування; аерація під час занять та повітряні ванни як фактор загартування; загальні та часткові обливання, обтирання, купання.

Важливість забезпечення оптимальних санітарно-гігієнічних умов проведення занять пов'язана з чутливістю дитячого організму до впливу факторів довкілля. Підвищення вологості, вмісту бактерій та температури повітря; збільшення вмісту органічних речовин і погіршення іонного складу повітря приміщення, зміна рівня освітлення спричиняють погіршення психоемоційного стану вихованців, їх самопочуття та працездатності (Б. Сермеєв, С. Євсєєв, Л. Шапкова).

Програмою передбачено наступні форми організації занять з фізичного виховання дошкільників:

- заняття з фізичного виховання;
- щоденні фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня (гімнастика після денного сну, фізкультурні хвилинки, фізкультурні паузи, фізкультурні вправи на прогулянках у другій половині дня, загартовальні процедури);
- фізкультурно-масові заходи у позанавчальний час: ранкова гігієнічна гімнастика; заняття у фізкультурно-оздоровчих гуртках, участь у фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходах (фізкультурні свята, дні здоров'я та фізичної культури тощо), лікувальна фізична культура, самостійна рухова діяльність.

Вагоме місце займають як традиційні, так і нетрадиційні форми та технології, що включають в себе різні методи загартування (босоходіння по піску та сольовій доріжці, умивання і обливання ніг (в літній період), сухі та вологі обтирання різних частин тіла тощо); спеціальні лікувально-профілактичні процедури (фітотерапія, ароматерапія, піскотерапія, кольоротерапія, масаж тощо). Серед інноваційних оздоровчих технологій для дітей дошкільного віку з помірною розумовою відсталістю доцільно відзначити: фітболгімнастику, пальчикову гімнастику, дихальну та звукову гімнастику, гідроаеробіку.

Заняття з фізичного виховання, режимні фізкультурно-оздоровчі заходи та фізкультурно-масові заходи у позанавчальний час збагачують дошкільників з помірною розумовою відсталістю руховими навичками та сприяють розвитку рухового аналізатора. Їх вплив не обмежується корекцією окремих функцій, а й забезпечує гармонізацію психофізичного розвитку дітей та корекцію його порушень, сприяє соціальній адаптації дошкільників з порушеннями розумового розвитку. Всі форми роботи з фізичного виховання дошкільників з помірною розумовою відсталістю є частиною цілісної системи освітніх, корекційно-разви-

вальних, оздоровчих і виховних заходів. Вони є складовими єдиної системи корекційно-розвивального впливу навчально-виховного процесу та мають узгоджуватись.

Зміст програми «Фізичне виховання» розроблено в результаті аналізу існуючих положень і принципів реалізації навчання та виховання дошкільників з помірно розумовою відсталістю (методичного та організаційного компонентів дошкільної освіти) та експериментального дослідження у спеціальних дошкільних навчальних закладах компенсуючого типу. Програма призначена для роботи з дітьми дошкільного віку з помірно розумовою відсталістю від 3-х до 7 (8) років, які виховуються в спеціальних дошкільних навчальних закладах, дитячих будинках, групах дошкільних установ загального типу, реабілітаційних центрах тощо. Зміст занять з фізичної культури визначається навчальною програмою. Програмний матеріал поступово ускладнюється протягом 4-х років.

Дозування фізичних навантажень (зміна об'єму та інтенсивності впливу фізичних вправ на організм дитини) забезпечує відповідну реакцію організму вихованця на виконану роботу, що дає можливість врахувати наступну специфіку: надмірне навантаження шкодить здоров'ю учня, а недостатнє — не справляє оптимального впливу (О. Запорожець, В. Ареф'єв, В. Столітенко). При цьому необхідно забезпечити лікарсько-педагогічне спостереження, контролювати не тільки частоту серцевих скорочень дітей, а й зважати на зовнішні ознаки втоми (прискорення дихання; зниження швидкості реакції, темпу та швидкості руху, інтенсивності м'язових зусиль, погіршення координації).

При перших ознаках втоми потрібно дати вихованцю можливість відпочити: дихальні вправи, вправи на розслаблення; після чого — робота спочатку в низькому темпі, потім — посилення рівня інтенсивності під індивідуальним контролем. У процесі фізичного виховання необхідно дотримуватися відповідності рівня фізичного навантаження індивідуальним енергетичним можливостям організму дитини. При цьому застосовується диференційований підхід, варіація використання об'єму та інтенсивності навантажень в залежності від особливостей вікового розвитку рухових якостей, рівня фізичної підготованості учнів основної групи, їх статі, індивідуальних особливостей фізичного та психо-емоційного розвитку.

Методика корекційно-розвивальної роботи в процесі занять з фізичного виховання дітей дошкільного віку з помірно розумовою відсталістю базується на врахуванні наступних вимог до організації фізичного виховання в дошкільному закладі:

- заняття фізичною культурою повинні забезпечувати комплексний вплив: сприяти гармонізації розвитку дитини та корекції порушень її психофізичного розвитку;

- при підборі засобів фізичного виховання та методів їх застосування потрібно враховувати характер, патогенез індивідуальних порушень розвитку та специфіку психофізіологічного впливу конкретних засобів як на виправлення порушених функцій організму дитини, так і на її розвиток загалом;
- фізичні навантаження потрібно подавати дозовано;
- забезпечити стимуляцію розумової активності вихованців у процесі рухової діяльності.

Вирішення завдань фізичного розвитку дітей з помірною розумовою відсталістю можливе за умови тісного взаємозв'язку в роботі педагогічного колективу у спеціальних дошкільних навчальних закладах компенсуючого типу та батьків.